

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Äldres boende och etnicitet: en kunskapsöversikt

Joakim Forsemalm

Etnologiska institutionen

Göteborgs universitet

i samarbete med Urban Laboratory Göteborg (ULG)

Författarkontakt: joakim@radar-arkplan.se

Urban Laboratory Göteborg
an urban knowledge arena

Göteborgs Stad
Stadskansliet

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
INLEDNING	5
UPPDRAGETS BAKGRUND	5
NÅGOT OM BEGREPP	5
LÄSANVISNING	6
KUNSKAP OM ÄLDRES BOENDE I FRAMTIDEN	7
ÄLDRES FRAMTIDA BOENDE – ETT AKTUELLT PROBLEM	7
INSTITUTIONER SOM KUNSKAPAR OM ÄLDRE OCH BOENDE I SVERIGE OCH NORDEN	14
NÅGRA PRAKTISKA EXEMPEL FRÅN KOMMUNER	18
ÖSTERGÅRDEN, RINKEBY	18
JÄRVA VÅRD OCH OMSORG	18
VIGS ÅNGAR	19
DISKUSSION OCH REFLEKTION	21
SÄR-SKILJANDETS PRAKTIK: ETT POLITISK DILEMMA	21
DET FRÅNVARNADE SOCIOKULTURELLA PERSPEKTIVET.	22
REFERENSER	24

Sammanfattning

Det finns idag en hel del kunskap om äldres framtida boende. Frågans aktuell märks bland annat av att det under våren 2008 arrangeras flera konferenser och seminarier som fokuserar det faktum att Sverige står inför en enorm ökning av andelen äldre i samhället. Denna kunskapsöversikt ger ett antal exempel på hur denna förutsättning diskuteras i olika kunskapande forum.

En tydlig tendens i materialet kan sammanfattas *sär-skildhet*. I allt högre utsträckning diskuteras behovet av och skapas särskilda boenden för äldre. Vad som kan ses som sär-skilt får en allt större spännvidd. Det handlar inte bara om fysiska förutsättningar (vård- eller omsorgsbehov) för vilka särskilt boende kan behövas. Framförallt ålder är en särskiljande faktor i tal och praktik om äldres framtida boende. Föreliggande översikt visar och diskuterar att olika sär-skildheter diskuteras och studeras var för sig – dock sällan tillsammans. Det finns flera studier och praktiska exempel som rör sig kring hjälpmedel/teknik, liksom kring speciella önskemål relaterat till ålder. Det finns också ett fåtal studier som berör äldre invandrades problem och önskemål för framtida boende. Överskuggande i studier om äldres boende är annars bostadsmarknadsfrågor. Kommer det att finnas tillräckligt med intressanta bostäder för den växande befolkning, som inom en 15-20-årsperiod kommer att omfatta en niondel av den svenska befolkningen? Hur kan de 40-talister som äger och bor i villor lockas till mer storleksanpassat boende – och på så vis öppna upp för yngre familjer med barns boendekarriär?

En slutsats som kan dras om kunskapande om äldres boende är att det finns en rad uttryck för önskemål och förhoppningar som kan sägas vara generella oavsett om man är man eller kvinna, medel- eller arbetarklass och "svensk" eller "invandrare". Man vill förändra så lite som möjligt i sitt boende när man blir äldre och man vill kunna uttrycka sig på sitt eget språk i vård- och omsorgssituationer samt fortsätta utöva traditioner och äta samma mat. Att få känna sig trygg är en självklar utgångspunkt för alla människor. Hur denna trygghet skall kunna uppnås för alla i ett samhälle som blir mer individualiserat och mer heterogent – är den stora och svåra frågan, inte minst ställt mot ekonomiska förutsättningar hos vård- och omsorgsfinansiärerna. Lokal kunskap om lokala förutsättningar framträder som allt viktigare för planeringen av framtidens äldreboende där fler kräver speciella förutsättningar.

Kunskapsöversikten visar mot slutet på ett antal praktiska exempel i Sverige där bland annat etnicitet (uttryckt huvudsakligen i form av språk) är verksamt som särskiljande variabel för särskilda boenden.

Föreliggande text ger inte en heltäckande bild i den bemärkelsen att den synat all tillgänglig litteratur eller andra källor till intressant kunskap om framtidens boende för äldre. Den bygger på ett urval av ingångar till en förståelse av problem och möjligheter i frågan och ger uppslag för idéer, möjligheter – och problem att diskutera vidare. I referenslistan finns förutom källförteckning även en lista av nyttiga länkar och en del kontaktinformation.

Inledning

Uppdragets bakgrund

Inom en 15-25-årsperiod väntas andelen äldre – människor 55 år och äldre – att fördubblas. En dramatiskt ökande kohort av potentiellt omsorgsbehövande ställer förstås krav på kommunerna vad gäller planering. Boende är en fråga som kommer att präglade kommunernas arbete de kommande decennierna. *Vilka* behov eller krav kan man anta kommer att ställas på kommunerna inom denna tidsram i frågan boende för äldre? Och finns det några särskilda förutsättningar, möjligheter eller problem relaterade till äldre med annan etnisk bakgrund än svensk att ha med sig? Det är genom invandring som Sveriges befolkning ökar, något som förstås avspeglas jämnt demografiskt. En sådan fråga är därför väl motiverad som glasögon i läsandet av förutsättningar och tendenser i diskussioner om framtidens äldreboende. Denna kunskapsöversikt, som är en del av Senior Göteborgs uppdrag att skapa ett vidgat planeringsunderlag för äldres boende i framtiden i Göteborgs kommun, kommer att ge exempel på olika perspektiv på äldres boende i framtiden, men den kommer också att ge några konkreta exempel från ett par kommuner i landet. Kunskapsöversikten är skapad av Joakim Forsemalm, fil. Dr. i Etnologi vid Göteborgs universitet och är ett samarbete mellan Etnologiska institutionen och Urban Laboratory Göteborg, Chalmers tekniska högskola.

Något om begrepp

"Äldre" definieras i denna översikt som människor 55 år och äldre, en definition som finner stöd i och används av de flesta av de i denna översikt refererade texter. Inte minst används också den av kommuner och andra aktörer på bostadsmarknaden i dessa frågor. "Seniorboende" och "55+-boende" är i regel synonyma med varandra. 55+-boende kommer i översikten att diskuteras som ett sär-skilt boende, ett boende där generation/ålder bestämmer tillgänglighet till en specifik marknad. 55+ är en sär-skildhet relaterat till äldre och boende. Etnicitet är en annan, olika former av fysiska begränsningar skapar ytterligare sär-skildheter (exempelvis "demensboende"). Enligt uppdraget är variabeln "invandrare", specifik i det generella problemfältet som är en växande äldrekohort och dess framtida boende. Uppdraget har dock inte rört hur "invandrare" eller relaterade begrepp ("annan etnisk bakgrund", "etnicitet", "invandrarskap" och liknande) skall definieras och denna översikt gör heller inte sådana definitioner. Det bör dock poängteras att sådana begrepp därmed inte ses som statiska eller oproblematiska – det är snarast tvärtom. Enligt ett idag inom kulturvetenskaperna vedertaget synsätt, kan begrepp och kategorier diskuteras i termer av "rörliga signifikanter". Detta vill säga att ett

begrepps innehåll förändras med tidsliga, rumsliga och sociala sammanhang (se Öhlander 2005, Winter Jörgensen & Phillips 2000). Hur "etnicitet" definieras kan skilja från en plats och ett socialt sammanhang till ett annat. Kategorisering är alltid en handling som förenklar, men förenklingen har förstås inte bara negativa konsekvenser och är en oundviklig del av kultur och sociala relationer (Börjesson 2004).

Läsanvisning

Denna kunskapsöversikt består av tre olika övergripande avsnitt. Det första, *Kunskap om äldres framtida boende*, presenterar ett antal studier med fokus på äldres boende, studier som huvudsakligen är utförda vid svenska och nordiska universitet, högskolor och andra kunskapsinstitutioner. Rapportens andra avsnitt, *Praktiska exempel från kommuner*, ger just några exempel på kommuner som arbetar särskilt med särskilt äldreboende. Rapportens sista avsnitt innehåller en sammanfattande diskussion.

Kunskap om äldres boende i framtiden

Äldres framtida boende – ett aktuellt problem

Detta avsnitt presenterar ett antal översiktliga studier om äldres samtida och framtida boende. Studierna rör huvudsakligen svenska förhållanden, men ett antal utblickar mot de Nordiska länderna ges också. Diskussioner om äldres boende har förstås diskuterats under årens lopp. I denna översikt är, av avgränsningsskäl, studierna inte äldre än ett par decennier. Bostadsmarknadens förutsättningar ändras och fokus har här lagts på aktualitet. Ytterligare en anledning att begränsa materialet till de senaste decennierna är att skapa ett praktiskt användbart material till det arbete Senior Göteborg är mitt uppe i och står inför.

Kvarboende eller flyttning på äldre dagar, författad av Kristina Larsson och publicerad av Stiftelsens Stockholms Läns Äldrecentrum (2006), ger en bra och tydlig bild av de demografiska förutsättningar, som det svenska samhället står inför. Larsson skriver att Sverige har den högsta andelen personer i åldersgruppen 80+ i världen – en siffra som enligt statistiken väntas vara konstant fram till runt 2030-talet (2005 var 17% av befolkningen 65 år eller äldre och de efterföljande kohorterna (femårsintervall) är i flera fall dubbelt så stora). Anledningen till denna konstans är "rekordårskohorten", som 2005 var mellan 55-59 år. 15 år senare är denna grupp 70-75 år och på tröskeln till ett större behov av vård, omsorg och olika former av bostadsanpassning. Andelen äldre idag beroende av sådant omsorgsboende räknas enligt SCB vara 6%; resterande 94% bor i det ordinära bostadsbeståndet.

Larssons studie arbetar huvudsakligen med variablerna *kön* och *ålder/generation*. Detta tar sig exempelvis uttryck i diskussioner att av människor över 80 år, lever 50% av männen i småhus, medan 2/3 av kvinnorna bor i flerbamiljshus. Variablerna *etnicitet* och *klass* saknas i studien, och frågan kan ställas vad det till exempel betyder att det faktum att "nästan hela Sveriges befolknings-tillväxt sedan 1970 beror på invandring och det befolkningstillskott som de invandrades barn inneburit" En inte allt för djärv gissning är att det stora flertalet av de invandrande bor i flerbostadshus, åtminstone inledningsvis, men vad detta betyder ur planeringssynpunkt är oklart i studien. Larssons fokus är inte unikt för studier om äldre och boende och att denna fråga handlar om ålder eller generation är förstås logiskt. Men fokus på ålder kan skapa en slagsida där hur ålder eller åldrande uppfattas, hur äldre bor eller vill bo olika beroende på vilken bakgrund i klass, kön och etnicitet en människa har, förblir en okunskap.

En tydlig tematik i kunskapandet om äldres boende är att fler och fler bor kvar hemma och att boenden efter särskilda behov blir färre. Larsson, som hämtar statistik från Sveriges kommuner och Landsting, visar hur seniorboendet trots det

fortsättningsvis kommer att vara en kommunalt viktig fråga. Allt fler äldre bor nämligen i allmännyttiga bostäder. Från 2000 till 2005 har det allmännyttiga boendet för äldre ökat från 24% till 60%, medan äldres ägande av sin bostad minskat med 23% till 17%. Frågan lämnas obesvarad i det tillgängliga materialet om relationen mellan kommunalt och privat ägande kommer att ändras i och med att rekordgenerationen, den förväntat jämförbart välbeställda, kommer att välja privata alternativ eller kommunala för sitt boende.

"De flesta äldre personer bor ändå nära sina barn", menar sedan Larsson. Den statistik hon använder sig av berättar ingenting om de sociala eller kulturella kontexter som de äldre befinner sig i och tillgängligheten till familj kan både vara mycket hög – men också väldigt begränsad – för en invandrad person. Här skymmer generaliseringen möjliga problem och för att förstå hur giltig denna utsaga är vis-à-vis människor med utländsk bakgrund och/eller som invandrat verkar statistik som visar fler bakgrundsvariabler behövas, alternativt presenteras. Ett par sidor längre fram i Larssons studie diskuteras att merparten av äldrevården sköts av anhöriga. Även sådana fakta behöver en belysning utifrån etnicitet.

Studien *Från eget hus till allmännyttan*, av Bo Malmberg m.fl. inleds med konstaterandet att antalet människor i pensionsålder 2015 kommer att motsvara c:a en niondel av befolkningen, en kunskap som man menar är väl känd. *"Mindre uppmärksammas är frågan om hur bostadsmarknaden kommer att påverkas"*, blir utgångspunkten för en studie om hur boendepreferenserna förändras med åldern (s.9). Många kommer att bo kvar i sina villor så länge som möjligt, är en slutsats i studien. Anledningen, menar man, är en ickeanpassad bostadsmarknad: det finns för lite attraktiva alternativ till buds. De äldre (även här detsamma som människor 55 år eller äldre) vill gärna äga om de ägt tidigare och de vill bo lugnt. Samtidigt är flera i denna kategori intresserade av eller skulle föredra ett socialt- och generationsblandat område. Studien är beställd av SABO och studiens syfte var att undersöka vilken roll allmännyttan har att spela när det gäller de utmaningar som bostadsmarknaden ställs inför när fyrtioåringarna blir allt äldre. Utifrån statistiken presenterad i Larsson studie, diskuterad ovan, kan frågan besvaras: det verkar komma att fylla en ökande betydelse genom att det särskilda boendet (mindre institutionsboende, och det som finns är till för de allra mest behövande) minskar, liksom det privata seniorboende också uppenbarligen gör.

En viss problematisering skönjs i denna studie: om man inte har det ekonomiskt väl ställt, kan man inte heller välja sitt framtida boende. Man är hänvisad till kommunala alternativ. Den välbeställda, däremot, kan välja dyra seniorboenden eller rent av flytta utomlands. Just seniorboenden är attraktivt, menar Malmberg

m.fl. Bostadsföretagen har oftast kö på denna typ av boenden, som "kännetecknas av hög fysisk tillgänglighet, trygghet, bekvämlighet och närhet till service" (s.16). Om motsatsen gäller för andra former av boende för äldre diskuteras inte, men frånvaron av sådana ansatser pekar på en brist i analyserna av den demografiska sammansättningen i landet, i synnerhet på lite längre sikt, eftersom det, som tidigare påpekats, är huvudsakligen genom invandring som Sveriges befolkning ökar. Också här saknas ansatser utifrån klass och etnicitet: många invandrande, eller äldre från arbetarklassen, har inte ekonomi att välja det trygga, tillgängliga och bekväma boendet.

En av studiens slutsatser är att 40-talistgenerationen kommer att klara sig jämförelsevis bra som pensionärer: "av alla åldersgrupper är det denna som kan ha råd att betala för nybyggda bostäder" (s.20). Det understryks att 40-talisterna är ekonomiskt förfördelade som grupp. Detta gäller såklart inte alla 40-talister, men skriften odlar en föreställning om en problemfri generation, möjligtvis finns ett problem att marknaden inte anpassats efter de förutspådda kraven på kategoriboende som denna grupp kommer att ställa. Ett annat skulle kunna vara att seniorboendet har problem med föryngring (man vill oftast bo kvar på det ställe man bosätter sig så sent i livet), att det som är 55+-boende tjugo år senare är ett 75+-boende. Ålderssegregationen blir i en sådan bemärkelse problematisk. De ensamstående, betalningssvagare hushållen diskuteras kort som negativt förfördelade vad gäller tillgänglighet till de attraktiva och väl ordnade boendeformerna. Någon vidare analys dock görs inte av detta. De flesta äldre vill, menar också studien, bo kvar i sina hus så länge orken finns kvar att ta hand om hem och trädgård. Den allt bättre folkhälsan skapar incitament för kvarboende, men enligt en del av studien är detta problematiskt i relation till bostadsmarknaden, då stora hem med få personer skapar hinder för boendekarriärer bland yngre.

En ökad efterfrågan för seniorboende syns också i de övriga nordiska länderna. I Danmark ökar intresset för liknande kategoriboenden och under 1990-talet växte ett större antal seniorboendeföreningar fram, en boendeform som till störst del ägs av allmännyttan, men även drivs under andra former (se *Aeldreforum*, 1998). Allmännyttans roll för äldres boende verkar således viktig i hela Norden. I en antologi av Nord Bygg och Bo från 1999, *Framtidens boformer för äldre*, ges ytterligare exempel på hur frågan diskuteras och studeras i denna geografiska kontext. Även om denna översikt publicerades för snart tio år sedan känns tematikerna igen från de mer aktuella materialen från Sverige. Eftersom allt fler vill bo kvar allt längre i sina hem som äldre, är morgondagens äldreboende i viss mån

redan byggt, är en intressant ståndpunkt vilken kan ses både som en möjlighet och ett problem beroende av vilket perspektiv som anläggs.

Variation och mångfald i önskemålen som det mest slående i frågan äldreboende, diskuterar *Framtidens boformer*, som menar att ett nytt paradigm i frågan äldreboende växt fram under slutet av 1970- och 1980-talen. Detta är ett paradigm i vilket allt fler väljer att och vill bo kvar hemma – en ambition som är både individens och samhällets. En anledning till detta antas vara den högre boendestandarden idag, jämfört med äldre i tidigare generationer. Den mindre skalan och det individuellt anpassade är melodin, liksom större krav på sociala och boendemässiga kvaliteter är ett annat inslag i det ”nya paradigmet”. Här kan man anta att den åldersmässigt tidiga gränsen för vad som anses vara äldre (55 år) skapar mycket av förutsättningarna. Så länge man är aktiv och har det bra ekonomiskt, fysiskt och inte minst socialt, är det möjligt att ställa tydliga krav på ett annat sätt än om man tvärtom inte har orken, nätverket eller pengarna. Genomgående för de nordiska länderna är att äldreomsorgen, som också tidigare diskuterats, blivit allt mindre institutionaliserad och mer individanpassad. Hemtjänsterna ökar och kommunernas ansvar blir därmed mer det omvårdande, medan ansvaret för boendet läggs allt mer på individen: ”*det individuella ansvaret ökar*” (s.8). Det är dock inte i form av privat bostadsägande i en ökande utsträckning, som studier refererade till tidigare diskuterar, snarare är det tvärtom i kommunal regi som de äldre bor.

Fyra olika typer av äldreboendeformer pekas ut som vanligas i Norden. Seniorboendet skiljer ut sig från de andra tre (som översatt från danska ungefär är ”anpassat boende”, ”ålderdomshem” och ”vårdhem”) eftersom man flyttar till sådant boende på grund av preferenser/livsstil snarare än av fysiska behov. Förutom en övergripande diskussion som här presenterats, ges i denna publikation en lång rad exempel på den variation och bredd som präglar äldreboendeformer idag i Norden. I fem kapitel, ett för vart och ett av de nordiska länderna, ges en handfull empiriska nedslag i olika äldreboenden präglade av olika behov och preferenser, olika sär-skildheter. Dessa exempel (i fallet Sverige är det två äldreboenden i Göteborg, och ett i respektive Vetlanda, Klippan, Lessebo och Köpingsbro/Ystad) ges med detaljerad information om ägandeformer, drift och till och med ritningar och fotografier. På så vis är denna studie mycket matnyttig ur ett perspektiv av planering för äldres boende.

Det finns som sagt få studier som specifikt behandlar etnicitet i relation till boende för äldre. **Äldres boende och flyttningar** av Lars-Eric Borgegård och Urban Fransson (2000, se även Fransson (red) 2004) är ett undantag. Den huvudsakliga

utgångspunkten är, liksom hos föregående rapporter och översikter, den ökande äldre befolkningen och dess framtida boende. Men till skillnad från dessa finns viss aktsamhet för vad generaliseringar skapar: *"Gruppen äldre är mycket heterogen då den till exempel kan inkludera individer med nästan ett halvt sekels ålderskillnad (...) och med stora variationer vad gäller hälsotillstånd"* skriver författarna (s.3). Här finns ett släktskap med den nordiska översikten diskuterad ovan. Studien presenterar några "sociala teorier om åldrande": avståndstagarteorin, aktivitetsteorin, kontinuitetsteorin och miljöteorin. De första tre teoriernas kanske självklara innehåll satt åt sidan, handlar den sista om en ökad mängd stressfaktorer i närmiljön, exempelvis en stadsmiljö som är för hektisk eller innehåller för många fysiska hinder. Återigen saknas en sociokulturell analys – vilket kan ses som underligt med tanke på att de presenterade teorierna var just "sociala teorier om åldrande". Vad som kan anses vara en stressande faktor är ju beroende av olika upplevelser i livet och invandrande från krigshärjade länder eller oroshärdar upplever antagligen andra saker som stressframkallande än en individ utan de erfarenheterna. Så länge analysen är på en generell nivå, finns det risker att det invidanpassade skapas med utgångspunkt i några specifika och normerande stressfaktorer.

Borgegård och Fransson ger vidare en intressant förklaring till det väl kända faktum att kvarboendet ökar: *"På de platser man bott en längre tid har man investerat i ett platsbundenhetskapital. Det gäller etablerade sociala kontakter samt en utvecklad lokalkännedom. Att bryta upp ifrån en sådan miljö frestar på, i synnerhet då man kan gå en tid till mötes som kännetecknas av sämre minnesförmåga och begränsad rörlighet."* (s.9) Uppbrott från sociala kontakter och hem är något som framförallt invandrare förstås får utstå. Och just Borgegård och Fransson är i stort sett ensamma i att belysa äldre invandrares boende explicit. Vad som framkommer om detta är att äldre invandrare är jämförbart överrepresenterade i flerfamiljsboendesektorn, men att denna grupp i övrigt har olika förutsättningar, såväl ekonomiskt som socialt, vilka styr hur de agerar på bostadsmarknaden. I den meningen skiljer denna grupp inte ut sig från andra grupper. Den huvudsakliga slutsatsen kring gruppen invandrare är att de oftast bor kvar i en bostads- eller hyresrätt och inte i samma utsträckning köper hus under familjebildningsåren. Det är således ingen principiell skillnad i frågan om kvarboende – däremot skiljer sig olika grupper emellan på så vis att de bor kvar på olika ställen. *"Gruppen äldre invandrare ökar i samhället och det är inte självklart att olika invandrargrupper i stort sett har liknande preferenser som den i Sverige födda befolkningen"*, blir mot bakgrund av det inledande resonemanget motsägelsefull om äldregruppens heterogenitet (s.21f). I denna mening görs "olika

invandrargrupper” och ”sverigefödd” till kategorier som antas ha fasta och bestämbara konturer. Man kan också anta att förutsättningarna för villaköp förändras med andra- och tredjegerationens invandrare, men det diskuterar inte Borgegård och Fransson.

”Det finns en tröghet i anpassningen till bostad”, menar författarna vidare, en tröghet som således inte rör invandrande så mycket som ”svenskar”, som bor kvar i de villor de själva varit med och byggt. Även i denna publikation antas det vara så att 40-talisterna kommer att ställa specifika krav på sin äldreboendemiljö, eftersom *”äldre vill ha lugn och ro”*. Samtidigt finns det undersökningar om att äldre både mår bra av och eftertraktar miljöer med barn i närheten. Rapporten understryker också att behov och önskemål bland de äldre blir mer och mer individuella.

Studien ***Framtidens äldre i Norra Botkyrka***, är genomförd av Mångkulturellt Centrum i Fittja, Stockholm. Studien genomfördes 2005-2006 och bygger på en stor serie kvalitativa intervjuer med boende i Norra Botkyrka. Studiens uppdragsgivare var Botkyrka kommun och dess syfte att förstå vardagen för äldre i kommundelen. Att denna studie har fokus på invandrarskapet och etnicitet i relation till äldre och boende beror mycket på att den etniska sammansättningen på platsen är högst heterogen. En hel del teman korrelerar med andra studier om äldre och boende – till exempel att många äldre överraskas av sitt åldrande (och därför inte planerat för sin ålderdom i någon större utsträckning) och att man helst vill bo kvar i sitt vanliga boende så länge som möjligt. I sådana slutsatser är denna studie de andra lika. En intressant konklusion i denna studie är att *”det finns få röster som höjs för ett etniskt definierat boende, även om dessa finns representerade i materialet. Att hoppas på att kunna bo med och få omsorg av människor som talar ens språk och att få äta mat man är van vid är egentligen inte högt ställda krav. De flesta människor som fötts och vuxit upp i Sverige ser detta som sin självklarhet”* (s 26). Det finns idag ett antal ”etniska boenden” i landet, bland annat i Stockholm (se vidare under avsnittet om praktiska exempel från kommuner). I Botkyrkastudien diskuteras denna form av sär-skilda boende som ett problem: hur skall alla etniska- eller språkgrupper kunna tillfredställas? *”I diasporan har assyrier/syrianer varit framgångsrika med att värna sin språkliga, religiösa och kulturella sammanhållning, inte minst i Sverige. Äldreboende för assyrier/syrianer tycks vara helt i linje med uppgiften att värna denna sammanhållning”*, hävdar studien inledningsvis. Sådan specifik sociokulturell kunskap om olika förutsättningar för boende för äldre är unik för denna studie. Det ger en dynamik till annan kunskap om äldreboendefrågan som är mer generell – och som framförs även här: att man är rädd för att bli ensam på äldre dar, att få planerar för sitt äldreboende, att man

vill leva på äldre dar som man levtt innan och att man vill kunna äta samma mat och fira samma högtider som man gjort under livets gång. Sådan oro och önskan kan inte sägas vara specifik för människor som kommer från ett annat land. Däremot kan det finnas trösklar för hur detta kan bemötas av de vård- och omsorgsgivande institutionerna. Det är en avvägning som måste göras mellan det allmänna och det mer specifika. Just språket är självklart för många infödda svenska äldre. Det blir dock en särskild förutsättning för känsla av trygghet för någon som har ett annat modersmål och kanske lärt sig svenska sent i livet.

Studien, utförd av Etnologer knutna till Södertörns högskola utanför Stockholm, är uppbyggd så att intervjuerna utförts av människor från samma språkgrupp. Ett förtroende skapas, vilket gör att man kan komma nära in på vardagslivets olika sidor. Studien bygger både på enskilda intervjuer och gruppintervjuer, detta för att komma åt olika nivåer och nyanser i upplevelsorna om äldres vardagsliv och boende i kommunalen. Utifrån denna studie lär vi oss också om att få äger sina bostäder – kunskap viktig att ställa mot andra studier presenterade i denna översikt som torgför att den växande kohort äldre som inom en tio-femtonårsperiod kommer att efterfråga äldreboende i stor utsträckning äger hus/villor och också kommer att äga sitt boende i nästa skede. Genom det breda greppet i denna studie, och den kvalitativa metoden, kommer man riktigt nära miljön för de äldre: konkreta och målande exempel på hur otryggheten inför och i åldrandet beskrivs.

Studien innehåller också en forskningsöversikt om äldre invandrare och genom denna översikt ges förståelsen att det är vård och omsorg som huvudsakligen studerats med etnicitet som förtecken. Här finns flera etnologiska arbeten representerade, bland annat Eva Karlssons studie om kultur och etnicitet vid livets slutskede och Magnus Öhlanders diskussion om skapandet av "invandrapatienten". Öhlander har också, tillsammans med Helena Akaoma, gjort en intervjustudie som underlag för äldreberedningen SENIOR 2005, där förväntningar och funderingar inför pensioneringen och åldrande utifrån individers livserfarenheter och livsvillkor studerades. Det geografiska området var större – Storstockholm – och till viss del var just boendet en fråga som studerades. Resultatet skiljer inte ut sig: även i denna studie uttrycks önskemål om att bo kvar i den miljö man bor och att man är orolig för att inte kunna kommunicera på sitt språk vid den händelse att man behöver bo på någon form av institution.

Det finns således, utifrån det material som i samband med detta uppdrag studerats begränsat med kunskap idag om äldre invandrares boende. Det finns däremot en hel del studier om etnisk segregation på bostadsmarknaden och mer generellt i samhället. Flera etnologer har tagit upp konsekvenser av etnisk rumslig-geografisk

segregation. Bland annat diskuterar Per-Markku Ristilampi om negativa mediala bilder av förorten och vad det gör med människorna som bor där (1994). Även Urban Ericsson har i sin avhandling *Belägrade människor, belägrade rum* (2007) studerat hur görandet av invandrarskap hänger nära samman med rumsliga och geografiska förutsättningar. Av sådana studier ges perspektiv som kan vara viktiga och intressanta som nyansering av den bild av det framtida äldreboendet som ges i det stora flertalet utredningar och kunskapsöversikter som finns idag, varav flera diskuterats i denna översikt. Etnisk diskriminering på bostadsmarknaden är också diskuterat på flera håll, exempelvis i en forskningsöversikt om detta problem av Åsa Bråmås (2007), och i antologin *Bor vi i samma stad?* (2005), för att nämna några exempel. I dessa studier diskuteras inte äldrefrågor specifikt, utan etnisk diskriminering på bostadsmarknaden mer generellt.

Institutioner som kunskapar om äldre och boende i Sverige och Norden

Det finns ett antal kunskapande institutioner i Sverige och Norden med inriktning på frågor om äldre och för boende. I forskning hos vissa av dem sammanfaller dessa variabler. En sådan forskningsmiljö är Institutet för Bostads och Urbanforskning (IBF) i Gävle, under Uppsala universitet. IBF har en lång historia av forskning kring frågor om boende, stadsliv och urbanitet. En årligt återkommande konferens finns i Bostadsmötet, som går av stapeln årligen runt skiftet mars-april. På denna plattform där såväl forskare som praktiker och representanter för näringsliv möts, diskuteras aktuell forskning och aktuella problem rörande boende i Sverige. Som exempel ges vid årets möte (2-3/4) ett antal seminarier som faller inom ramen för det intressefält som denna kunskapsöversikt berör. Ett av dem ställer frågan: *"Hur vill vi leva och bo som äldre? För oss själva? I någon form av gemensamt boende? Eller i Spanien? Vilka planer smids av och för framtidens äldre. Vad säger företrädare för staten, allmännyttan och det privata näringslivet förutom oss enskilda? Här ska vi diskutera framtidens boendeformer, genus och hållbarhet"* (ibf.se/bov/bm08/proons.html, 080123). Forskningen vid IBF bedrivs annars under ett antal teman, till exempel "Bostadsammarknadsanalyser", "Regional utveckling", "Samhällsplanering" och "Flyttning och resor". Ett aktuellt projekt intressant inom ramen för denna kunskapsöversikts uppdrag finns under temat "Hushållstyp och boende". Det är sociologen Eva Sandstedt som leder projektet "Att vara äldre och bo för sig själv: möjligheter och begränsningar i olika boendeformer", finansierat av Formas. Så här beskrivs projektet på IBFs hemsida: *"I den här undersökningen studerar vi hur det bland äldre har uppstått en "ny trend". På flera håll i landet bildas nya kollektiva boendeformer som ett alternativ till att leva som par eller*

enboende i eget fristående hushåll. Genom att förena två specialistområden – det gerontologiska och det urban/bostadssociologiska – inom sociologin ska vi studera vad denna nya trend betyder för enboende äldre människor.” Projektet pågår 2007-2009. Det största temat hos IBF är annars ”Boendesegregation och urbana processer”, under vilket ett 20-tal olika projekt studerar olika problematiker med etnicitet/invandrarskap som central variabel. Inget av dessa studerar dock, i alla fall för tillfället, frågor om äldres boende. Vid en mer omfattande kvalitativ studie med äldre invandrandes boendepreferenser och –förutsättningar skulle flera av projekten under detta tema dock kunna vara viktiga för att diskutera olika former av segregeringseffekter på bostadsmarknaden.

En annan konferens som äger rum under våren, närmare bestämt i början av mars, arrangeras av NISAL (National Institute for Studies of Ageing and Later life) vid Linköpings universitet (Campus Norrköping). Det är ett Nordiskt forskarmöte om äldres boende där frågan kommer att diskuteras genom fyra huvudsakliga teman. Det första rör fysisk miljö/arkitektur. Det andra behandlar boendeformer, engagemang och lokal förankring. Ett tredje tema tar upp frågan om äldres boendepreferenser och det fjärde vardagsteknik i boendet. Vid forskarmötet träffas både arkitekter (exempelvis Monika Jernelius, GKAK Arkitekter i Norrköping, specialiserade på Vårdboende) och förvaltare (Norrköpings Hyresbostäder) bredvid forskare, vilket gör detta till en intressant och inte minst användbar plattform. Under denna konferens kommer formerna för ett nordiskt forskarnätverk relaterat till frågor om äldre och boende att diskuteras och dras upp. Detta innebär således att det för tillfället inte, bortsett från den nordiska kunskapsöversikten diskuterad i föregående avsnitt, i dag finns ett strukturerat och institutionaliserat nordiskt nätverk med utbyte av problem och idéer relaterat till boende och äldre. Detta betyder förstås inte att inte erfarenhetsutbyte sker mellan forskare i de nordiska länderna, bara att dessa erfarenheter inte är. Kontaktperson för detta nätverk (tillika för konferensen) är Marianne Abramsson och Catharina Nord, vid Tema Å på Institutet för Samhälls- och Välfärdsstudier (ISV). Plattformen NISAL, ett nationellt forskningsinstitut som startade sin verksamhet under år 2000, bedriver tvärvetenskaplig forskning och forskarutbildning om äldre och åldrande. Två större projekt är grundbulten i verksamheten: ”Åldrande och omsorgens former: Tid plats och aktörer” samt ”Omsorg i omvandling: Vardagsliv, organisering och välfärdspolitik”. Via NISAL och Linköping University Electronic Press finns också tillgång till webbtidskriften *International Journal of Ageing and Later Life* (IJAL), i vilken äldre frågor diskuteras på olika vis. I de tre nummer som hittills publicerats finns inte boendefrågan diskuterad, likaledes inte heller etnicitet. Däremot finns

äldre frågan belyst dels utifrån olika länder, dels utifrån andra perspektiv som samspelar med etnicitet – till exempel genus, klass, livsstil.

Ytterligare en konferens med fokus på äldres framtida boende går av stapeln en månad senare, i april, vid Äldreforum, Dalarnas forskningsråd i Falun. Rubriken är *Äldres boende i dag och i morgon* och de tematiker som kommer att behandlas rör 40-talisternas framtida boendepreferenser, omgivningens betydelse för hälsa och välbefinnanden, om hur teknik och arkitektur spelar roll för det goda äldreboendet samt frågor om stödjande miljöer för en åldrande befolkning. Utöver detta kommer historiska perspektiv på äldreboende att ges samt ett antal praktiska exempel att seminariediskuteras. Bland dessa finns bland annat projektet WelHops (Welfare Housing Policies for Senior Citizens). WelHops är ett Interreg IIIB inkluderande fem europeiska länder och syftar till att *”öka självständighet, valmöjlighet och livskvalitet för äldre i Europa. Utifrån detta syfte har speciella riktlinjer och en manual för planering för nybyggnation och en för renovering av redan befintliga seniorboende tagits fram”*. (www.newsdesk.se/view/pressrelease/124685, 080115). I början av 2007 fick några svenska kommuner utmärkelser för att ha följt de framarbetade riktlinjerna: Karlshamnsbostäder (området Hinsablick), Stockholm (Micasa Fastigheter, Reimersuddes seniorboende) samt Nacka (Seniorforum Boo). Vid Dalarnas forskningsråds Äldreforum bedrivs också studier om kommunernas beredskap för personer med utländsk bakgrund inom äldreomsorgen, ett projekt som sträcker sig till och med halvårsskiftet 2008. Det är, utifrån projektbeskrivningen, oklart om boende är en av projektets variabler. Kontaktperson är Mia Stålgren Lind. Mer övergripande är Äldreforum vid Dalarnas forskningsråds målsättningar att bidra till kunskapsutveckling i tre avseenden:

1. Att genom praktiska forskning producera direkt tillämpbar kunskap som bidrag till beslutsunderlag och verksamhetsutveckling på olika nivåer.
2. Att med utgångspunkt från redan befintlig kunskap bidra med perspektiv utifrån, som belyser verksamheten och aktörernas roller på olika sätt.
3. Att bidra till en läroprocess genom att under längre tid följa och stödja utvecklingsarbeten i kommuner eller landsting.

Det är således en mer praktiskt inriktad kunskap kring planering för äldre utifrån olika perspektiv som skapas vid denna enhet.

Slutligen i frågan om konferenser och seminarier hålls i början av mars en inspirationsdag om boendeformer för äldre i Borås. *”Inspirationsdagen syftar till att*

ur olika perspektiv belysa behov av flexibla, trygga, serviceinriktade bostäder som är tillgängliga för alla äldre – oavsett ekonomiska förutsättningar”, är presentationen av detta event. Arrangör är Äldreväst Sjuhärad genom en planeringsgrupp bestående av pensionärsråd och seniorföreningar i Sjuhärads kommunerna. Under dagen, som huvudsakligen är praktiskt inriktad, men även innehåller en del forskningsperspektiv, kommer goda exempel från ett par kommuner i Sjuhärad att ges. Gästtalare är Barbro Westerholm, ordförande i Äldreboendedelegationen.

Myndigheten ansvarig för plan- och byggfrågor i Sverige, Boverket, ger stöd och råd kring byggande och planering. Man publicerar en mängd kunskap vilka tillgås via hemsida (men som också kan beställas i tryckt form). Boverkets skrifter är fokuserade på regler och kunskaperna är strikt statistiska. Från denna kunskapande myndighet finns information om planering som rör finansiering och långsiktiga perspektiv. Genom dess e-post-service kan man enkelt hålla sig uppdaterad om plan- och byggfrågor av skilda slag.

Det finns, vidare, potentiell kunskap om planering utifrån andra sociala och kulturella perspektiv och variabler vid CUREs, Centrum för Urbana och Regionala Studier, en enhet under Örebro universitet, vid KTH i Stockholm och vid Kulturgeografiska Institutionen vid Stockholms universitet. Etnologiska Institutionen vid Göteborgs universitet har också ett omfattande stadsforskningsområde, bland annat har boendekarriärer studerats av Magnus Mörck. Äldrefrågor studeras också av Ninni Trossholmen.

Sammanfattningsvis kan man här säga att det finns en hel del institutioner som kunskapar i frågan äldre och boende. Antalet konferenser och seminarier som fokuserar frågan ökar, signalerar att frågan har stor aktualitet och betydelse. Det finns i dessa forum viktiga plattformar för kunskapande i den aktuella frågan, plattformar där både teori och praktik möts och befruktas.

Några praktiska exempel från kommuner

Under detta avsnitt kommer ett antal exempel ges på kommuner där särskilda boenden för äldre finns.

Östergården, Rinkeby

Stockholms stads äldreomsorgsplan för 2006-2010 greppar frågan om äldre med annan etnisk bakgrund än svensk. I denna plan uttrycks det komma att bli aktuellt med *"vård- och omsorgsboende med särskild inriktning för äldre med annan etnisk bakgrund"*. Bakgrunden är ett behov att nå olika språkgrupper genom att skapa vad som kallas *"integrerade äldrevårdsavdelningar"*. I Rinkeby i Stockholm finns servicehuset Östergården, där det finns avdelningar där vården utförs helt på spanska och på iranska. I Stockholms stads äldreomsorgsplan för 2006-10 diskuteras det potentiellt vara *"aktuellt med vård- och omsorgsboende med särskild inriktning för äldre med annan etnisk bakgrund"*. I en intervju i Dagens Nyheter 2006, med Farzaneh Moussavi och Hossein Ahmandian vid Östergården, pekas språket ut som en viktig faktor för trygghet för äldre invandrare: *- Äldre invandrare med demens återvänder ofta till sitt barndomsspråk och därför är det viktigt att vi kan tala med dem. Vi har följt dessa iranier och sett skillnaden mot tidigare då de vistats tillsammans med olika nationaliteter, säger Farzaneh Moussavi. På Östergården firas olika högtider – persiska såväl som svenska – och persisk mat serveras med jämna mellanrum. Ahmandian menade i artikeln att det inte vore svårigheter att utveckla det etniska äldreboendet: personaltillgång finns det gott om. Artikeln, som är två år gammal, signalerar att fler boenden är planerade, bland annat ett för syrier.*

Järva vård och omsorg

I Stockholmsområdet, närmare bestämt i Nacka, finns också sedan 2002 Järva Vård och Omsorg AB. Detta vård företag erbjuder hemtjänst anpassad bl.a. till äldre med invandrarbakgrund, vilket t.ex. betyder att personal finns tillgänglig på det språk som efterfrågas av kunden. *"För äldre med invandrarbakgrund, har vi personal som talar ert språk, kan era värderingar och utför hemtjänst på era önskemål"*, står det på företagets hemsida. Enligt en artikel i DN 8/4 2007, ökar efterfrågan på en sådan form av individriktad äldrevård. Järva kan utfärda vård och hemtjänst på 13 olika språk. *"Högre krav, tydligare språkliga profiler och chans att göra karriär. Så ser framtiden ut för äldreomsorgen - som i allt väsentligt är på väg att bli en servicebransch där personer med utländsk bakgrund dominerar."* Så

beskrivs de nya förutsättningarna i inledningen av artikeln. Ett problem som uttrycks är kulturella skillnader i synen på vem som skall ge äldre omsorg. En uppfattning kan vara att denna omsorg bör komma från de yngre i den egna familjen. Men denna uppfattning verkar, utifrån Järvas VD Eyyüp Sürek vara på väg att ändras, vilket ställer ökade krav på kommuner och vårdproducenter av olika slag. Utifrån vad som diskuterats i det förra avsnittet i denna översikt, är det invidanpassade boende en trend i äldreboendefrågan. Om det finns konsumenter finns det snart producenter – här är det ingen skillnad utifrån etnicitet. Järva har personal som erbjuder omsorg på tretton olika språk, förutom svenska. Många av dessa är anhörganställda, och antalet växer. Utbildning sker kontinuerligt för att skapa en kvalitativ vård på olika sätt.

Vigs Ängar

Ett annat intressant exempel hämtat från Sverige är Vigs Ängar i Köpingsbro strax öster om Ystad. Detta äldreboende drivs med inspiration från antroposofin: här bestämmer de boende själva hur de vill leva sitt liv, det är hög grad av integritet och valfrihet och målet är trygghet, att leva i nuet, ta sin tid och göra allt i sin egen takt. Man behöver inte vara antroposof vare sig man bor eller arbetar på Vigs Ängar, men andan skall vara antroposofisk. *"Alla är en del av helheten, hyresgäster och medarbetare lever i harmoni med sin omgivning. De som bor här kan bo kvar i sin lägenhet till livets slut även om man blir sämre och behöver mera hjälp"*, kan man läsa på boendets hemsida. Vigs Ängar drivs i kommunal regi och är alltså sär-skilt i bemärkelsen att en speciell attityd eller livsfilosofisk inriktning är styrande i verksamheten. Vigs Ängar är också ett gott exempel i bemärkelsen att det är ett kretsloppsanpassat boende: förutom lågenergi- och återvinningsplaner, samlas grå- och svartvatten (bad-, dusch- och tvätt respektive toalettavatten) upp i tankar för att användas som gödsling av energiskog i närheten. Biodynamisk och närproducerad mat är också ett tongivande och viktigt inslag i Vigs Ängars äldreboende. Särskildheten i det här fallet är inte ålder eller etnicitet utan livsstil; konstärllighet och ett liv i samklang med naturen är fokus på samma sätt som språk och speciella traditioner och mat kan vara det i Rinkeby. I Vings Ängar har även arkitekturens utformning och omsorgsformens idé samspelat i hög grad.

Sammanfattningsvis: syftet med denna del av kunskapsöversikten har varit att ge ett antal exempel på särskilda boende och lyfta fram sådan sär-skildhet som inte nämns i tillgänglig kunskap om äldres (framtida) boende. Genom att förstå hur människor har olika behov, livsfilosofi, religion, traditioner, upplevelser med sig, kan en större spännvidd i det sär-skilda skapas. Om det är en fördel eller nackdel med

sär-skildheten är en diskussion för sig. Att äldreboende med etnisk specialisering är ett fenomen som växer är dock något värt att slå fast. I Malmö fördes under inledningen av 2000-talet en diskussion om etniskt äldreboende, men vid tidpunkten för diskussionen var tvåspråkighet i personalpoolen den inriktning man valt att arbeta med (TT 26/8 1999). Kommunerna gör olika mycket i frågan om etniska äldreboenden. I en liberalistisk tanketradition är det individuella valet viktigt och debatten som förs, huvudsakligen i Stockholmsområdet, inkluderar språket som en av de förutsättningar som är viktiga för att möjliggöra individuella val. Men det handlar också om att vara en del av ett sammanhang, att vara inkluderad. *"De äldre med bristande språkkunskaper tvingas leva i språklig isolering. Därmed ökar ensamhetskänslan som många äldre bär inom sig. Kommunerna kan inte hantera särlösningar för olika grupper. Dessa passar helt enkelt inte in i den komplicerade kommunala byråkratin. Därför är det ännu viktigare att ta hjälp av privata aktörer för att äntligen lösa denna avgörande fråga"*, skrev Anssi Pajuvirta vid Bromma stadsdelsnämnd i Dagens Nyheter 24/6 2001. Sedan dess har det uppenbarligen hänt en del vad gäller sär-skilt boende med etnicitet eller språk som utgångspunkt. Även i Göteborg finns ett antal språkinriktade äldreboende.

Diskussion och reflektion

Sär-skiljandets praktik: ett politisk dilemma

"Vad är särskilt boende?", frågar Kristina Larsson i sin kunskapsöversikt om äldres boende (refererad inledningsvis i denna översikt) och förklarar sedan att man genom ett generellt användande av det begreppet i statistik inte kan *"utläsa vilken verksamhetsinriktning som olika särskilda boenden har"*. I detta problem ryms ett dilemma i kunskapen om äldres (framtida) boende. Vad skall eller kan egentligen ses som sär-skilt? *"Vi har mött ett sällan skådat intresse för vårt nya seniorboende. Men vi är inte förvånade. Seniorerna blir allt fler, samtidigt som förväntningarna, behoven och engagemanget i sitt boende ökar"*. Så presenteras seniorboendeprojektet Utsikten i Norrköping, förvaltad av det kommunala bostadsbolaget Hyresbostäder. Denna kunskapsöversikts syfte har varit att ge exempel på metoder som ökar förståelse för hur man i planeringen för framtida boende- och livsmiljöer kan hantera frågor om etnicitet och invandrarskap. Hur kan hänsyn tas till äldre invandrare inom stads- och bostadsplanering i Sverige? Som jag försökt att visa genom att redogöra för olika former av kunskapande i frågan, saknas det vad gäller texter om äldreboendefrågor i allmänhet i stort sett helt funderingar om sär-skildheterna etnicitet och invandarskap. Överhuvudtaget är äldreboendefrågan diskuterad som om det stora flertalet äldre har liknande möjligheter och/eller förutsättningar. Långt ifrån alla seniorer är inte vitala, har sålt ett hus och har pengar att lägga på ett nybyggt 55+boende. Långt ifrån alla har samma förutsättningar att få omvårdnad av närstående. Några forskare och utredare påpekar att gruppen äldre är heterogen och med olika intressen och behov vad gäller boendefrågan, men i stort sett framträder en homogen grupp äldre i studierna. Det avvikande, oavsett på vilket sätt avvikelserna kommer till uttryck, syns inte på ett tydligt vis i den existerande kunskapen. Andelen kvalitativa studier är för få för att skapa en nyanserad och rikare bild och förståelse för hur äldre tänker, känner och upplever sin situation. Genom kvalitativa undersökningar kan anpassningsbarheten i planeringen för äldreboende bli bättre.

Olikheter diskuteras inte i termer av etnicitet. I synnerhet uttrycks inte "svenskhet" som någon etnisk sär-skildhet, vilket gör det till den självklara normen i studierna. Vilka 40-talisterna är, är inte definierat, men utifrån de problem som tas upp i studierna, framstår de vara framförallt svenskar som bor kvar i sina villor vilket delvis är ett problem, delvis en möjlighet (beroende på om man ser det utifrån äldreomsorgsomkostnadshållet eller från bostadsstorleksanpassningshållet). 40-talisten har pengar och valmöjligheter. Det är för 40-talisten som 55+/seniorboende

planeras och byggs. En sådan generalisering skapar stora problem, eftersom det förstås inte är så att alla som är födda i den i dessa material så vanligt förekommande kohort är likadana. Utifrån kulturanalytiska perspektiv brukar man diskutera kategorisering som en politisk handling, det vill säga att det är handlingar som definierar in – och ut – betydelser. En generell kategori ("40-talister") har vinster, men också förluster. *"Idag läggs mer mat och ansvar för stadsplanering på byggbolag, konsulter och privata aktörer jämfört med tidigare – vilka konsekvenser får detta"*, är en fråga som ställs i inledningen av antologin om stadsutveckling och mångfald *Bor vi i samma stad?* (2005, s 15). En konsekvens kan vara att enkla och begripliga kategorier skapas, där olikheter och det annorlunda/avvikande definieras ut. Man kan således undra om inte äldreboendefrågan, som den studeras idag, är för åldersfixerad? Frågan är hur som helst på väg att få en större nyans, något som en handfull studier i landet signalerar.

Det frånvarande sociokulturella perspektivet.

De flesta studierna som refererats till i denna kunskapsöversikt är samhällsvetenskapliga i sina perspektiv (det vill säga utförda på sociologisk, ekonomisk, statsvetenskaplig, eller kulturgeografisk institution), något som avspeglas tydligt genom bristen på mer genomgripande kvalitativa analyser. När Boverket argumenterar mot en särskild politik för äldres boende i sitt yttrande över den parlamentariska äldreberedningens delbetänkande *Riv ålderstrappan!* från 2005 (*"Det får inte bli en fråga om bostadsförsörjningsplanering för äldre och en annan för de medelålders och ytterligare en tredje för de yngre generationerna"*) påpekar man ett behov av mer statistik – i synnerhet låg geografisk nivå – för att begripa äldres (men även ungas) boendekonomi och –förhållanden. Men är det verkligen mer statistik som behövs för att begripa komplexiteten i behoven hos olika individer? Kvantitativa analyser är naturligtvis givande ur olika perspektiv – och framförallt i relation till vissa kunskapsmål. Men utan dels en kvalitativ ansats, och dels utan analysansatser som belyser hur olika praktiker på bostadsmarknaden skapar möjligheter och omöjligheter, kommer inte ojämlika boendesituationer att kunna förstås. Studien i Botkyrka är i stort sett ensam i sitt slag, både utifrån perspektiv (etnicitet och äldreboende) och i fråga om metodologiskt angreppssätt. En analys av äldreboendeforskningen utifrån ett etnicitetsperspektiv skulle antagligen ge vid handen att åldersfokuseringen skymmer andra variabler. "55+" är en mycket bred kategori, vilket gäller "senior". För att få ett "närmre" underlag, närmre människors åldrandevardag, behövs fler variabler studeras – och det samtidigt. I tankar om åldrandet är det, som denna översikt visat, inte bara ålder eller fysik som oroar – det är också det svårfångade "kulturella" och "sociala". Det där som inte

nödvändigtvis kan fångas med skarpa mätverktyg är de kvantitativa tillvägagångssätten.

Referenser

Böcker och rapporter

- Akaoma, Helena och Öhlander, Magnus, 2002. *Inför pensioneringen. En intervjustudie med immigranter*. Underlagsrapport för äldreberedningen SENIOR 2005. Botkyrka, Mångkulturellt Centrum.
- Borgegård, Lars-Erik och Fransson, Urban, 2000. *Äldres boende och flyttningar: om valmöjligheter och behov*. Arbetsrapport. Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet. Rapportnummer 2000:36.
- Boverket, 2002. *Yttrande över den parlamentariska äldreberedningens delbetänkande "Riv åldestrappan!"* SOU 2002:29. Dnr. 2011-1708/2002.
- Broms Wessel, Ola, Tunström, Moa och Bradley, Karin (red), 2005. *Bor vi i samma stad? Om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*. Kristianstad, Pocky.
- Bråmås, Åsa, 2007. *Etnisk diskriminering på bostadsmarknaden. En forskningsöversikt*. Gävle, Institutet för bostads- och urbanforskning. Arbetsrapport nr 55.
- Börjesson, Mats, 2004. *Lådvinsalkoholism. Kategorier som meningsgivare. I: Kulturella perspektiv, 2, 2004*.
- Daatland, Svein-Olav (red), 1999. *Framtidens boende för äldre: perspektiver og eksempler fra de nordiske land*. Köpenhamn, Nordiska Ministerrådet.
- Ericsson, Urban, 2007. *Belägrade rum – belägrade platser. Om invandrargöranden och förorter*. Uppsala, Uppsala Universitet: Etnolore 30.
- Fransson, Urban, 2004. *Äldrelandskapet. Äldres boende och flyttningar*. Uppsala, Institutet för bostads- och urbanforskning.
- Göteborgs Stads budget 2007*.
- Karlsson, Eva, 2005. *Möte med Bahar. Om kultur och etnicitet vid vård i livets slutskede*. I: Öhlander, Magnus (red) *Bruket av kultur. Hur kultur används och görs socialt verksamt*. Lund, Studentlitteratur.
- Larsson, Kristina, 2006. *Kvarboende eller flyttning på äldre dagar – en kunskapsöversikt*. Stiftelsen Stockholms Läns Äldrecentrum. Rapportnummer 2006:9.
- Malmberg, Bo, Abramsson, Marianne, Magnusson, Lena och Berg, Therese, 2004. *Från eget hus till allmännyttan*. Stockholm, Institutet för framtidsstudier.
- Ristolampi, Per-Markku, 1994. *Rosengård och den svarta poesin. En studie av modern annorlundahet*. Stockholm, Symposion.

Winter Jörgensen, Marianne och Phillips, Louise, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund, Studentlitteratur.

Aldreforum, og och äldreboligrådet, 1998. *Aldre og boliger*. Köpenhamn.

Öhlander, Magnus, 2005. *Kulturbundna främlingar. Kulturresonemang i texter om invandrade patienter*. I: Öhlander, Magnus (red) *Bruket av kultur. Hur Lund, Studentlitteratur kultur används och görs socialt verksamt.*.

Dagstidningar/Media

Dagens Nyheter 24/6 2001, 26/1 2006, 8/4 2007.

TT 26/8 1999.

Webben

www.ibf.se

www.isv.liu.se/nisal

<http://www.ep.liu.se/ej/ijal/> (Tidskriften IJAL)

www.gkak.se

www.dfr.se

www.welhops.net/

www.newsdesk.se/view/pressrelease/124685

<http://www.vigsangar.se/>

www.aldrevast.hb.se

Kontaktpersoner

Catharina Nord och Marianne Abramsson, forskare, TEMA Ä vid Linköpings universitet. marianne.abramsson@isv.liu.se, catharina.nord@isv.liu.se

Mia Stålberg Lind, Äldreforum, Dalarnas Forskningsråd.

mia.lind@dfr.se

Eva Höglund, projektledare ÄldreVäst Sjuhärad.

eva.hoglund@hb.se